

6 Ιανουαρίου 2022

Κάρπαθος, σχεδόν 100 χρόνια πίσω

[Πολιτισμός / Λαογραφία-Παράδοση](#)

[Μανώλης Δημελλάς](#)

Στο λιμανάκι του Χατζηπαναγιώτη, όπως λέγανε το μικρό πέτρινο μόλο στη πρωτεύουσα του νησιού, τα Πηγάδια, 6 Γενάρη του 1929, αγιάστηκαν τα νερά του νησιού και τα Άγια Θεοφάνια γιορτάστηκαν με μεγαλοπρέπεια.

Η πρωτεύουσα της Καρπάθου, με τους μόλις 350 κατοίκους, φορούσε τα καλά της για την καθιερωμένη τελετή του αγιασμού των υδάτων.

Στο ιστορικό ενσταντανέ διακρίνονται μόλις έξι βάρκες, στις τρεις ξεχωρίζει η ιταλική σημαία (με νόμο από το 1924), ενώ λίγα μέτρα παραπέρα ήταν φουνταρισμένα δυο μεγάλα καΐκια.

Στη στεριά στέκουν περίπου 100 ενήλικες, οι περισσότεροι από αυτούς άντρες.

Ξεχωρίζουμε μόνο 2-3 γυναίκες και καμιά 20αρια πιτσιρικάδες, μαζί τους κι ένας χαρωπός σκύλος, που τρύπωσε και εγκλωβίστηκε μέσα στη τελετή, όλοι μαζί ποζάρουν και φτιάχνουν ετούτη τη σπουδαία ανάμνηση.

Η μέρα ήταν καλή, το αεράκι σήκωνε τις τρικολόρε, όμως σε τίποτα δε δυσκόλεψε τη λειτουργία στο λιμάνι. Μάλιστα ο δυνατός χειμωνιάτικος ήλιος ενοχλούσε τα μάτια κι αρκετοί, στην προσπάθεια τους να κοιτάξουν προς το φακό του φωτογράφου, τα σκέπαζαν για να αποφύγουν τις ακτίνες του.

Ο άγνωστος καλλιτέχνης έπεισε τον κόσμο να σταθεί μπροστά στην μεγάλη ξύλινη μηχανή του και αποτύπωσε στις γυάλινες φωτογραφικές πλάκες το μοναδικό στιγμιότυπο.

Στο κέντρο της εικόνας στέκει ο Δεσπότης Γερμανός, διακρίνονται ακόμη δυο ιερείς, ο Ιταλός διοικητής υπολοχαγός Dagliesposte, καθώς και κάποιοι προύχοντες μαζί με υψηλόβαθμους αξιωματικούς του στρατού, της finanza και του λιμεναρχείου.

Ωστόσο τη ματιά μας δίκαια κερδίζει ο άγνωστος άντρας που φορά ένα εντυπωσιακό υψηλό καπέλο (topper), το πιθανότερο πρόκειται για μετανάστη και φέρνει ένα άρωμα κοσμοπολιτισμού κι αριστοκρατίας! Στέκει άνετος, ανεπιτήδευτος, με το αριστερό χέρι στη τσέπη, λίγο μπροστά και μακρύτερα από τους πολλούς.

Τα Θεοφάνια είναι η κάθαρση, όχι μονάχα του νερού, αλλά κυρίως των ψυχών, αυτή είναι και η ουσία της σημερινής θρησκευτικής τελετής, πρόκειται για την Αναγέννηση, το πέταγμα μέσα από τη διαρκή, την αέναη φθορά μας.

Πρόκειται για μία από τις αρχαιότερες γιορτές της εκκλησίας μας, η οποία

υποθέτουμε ότι θεσπίσθηκε το 2ο αιώνα μ.Χ. και αναφέρεται στη φανέρωση της Αγίας Τριάδας κατά τη βάπτιση του Ιησού Χριστού. Όμως οι ρίζες της τελετής φαίνεται πως κρατούν από παλαιότερες αρχαίες θρησκείες.

Στο πέρασμα των χρόνων οι Καρπάθιοι έχουν αποδείξει την ακατάλυτη χριστιανική πίστη τους, ιδιαίτερα εκείνα τα ζορισμένα χρόνια, με το πέρασμα των απανωτών κατακτητών, των αναταραχών και των πολέμων, η θρησκεία αποτελούσε λιμάνι ελπίδας κι αναπόσπαστο τμήμα της καθημερινότητας.

Οικονομικός αιμοδότης του νησιού οι πρώτοι μετανάστες της Αμερικής, που ήδη διένυαν 3 δεκαετίες στην ξενιτιά, με τους περισσότερους να παλεύουν χωμένοι μέσα στις μίνες (ορυχεία κάρβουνου), να στέλνουν χρήματα και να συντηρούν τις φαμίλιες που έμεναν πίσω και κρατούσαν ζωντανό το νησί.

Πέρασαν 91 χρόνια από τότε, ο πέτρινος μόλος έγινε άχαρο τσιμεντένιο λιμάνι, ο τόπος εξελίχθηκε, μεταμορφώθηκε, σε πολλές περιπτώσεις άναρχα και δυστυχώς αναπόδραστα.

Πρώτος στόχος έγινε το κέρδος, όσο για τις ψυχές της φωτογραφίας, ίσως να τις μνημονεύουν κάποιοι από τους συγγενείς, όμως για τους πολλούς χάνονται αφώτιστες, ακόμη μια ανεκμετάλλευτη ευκαιρία να διδαχθούμε το παρελθόν μας.

Το τελετουργικό των Θεοφανίων παραμένει αναλλοίωτο, σταθερό, ενώ ο μεγάλος πρωταγωνιστής του δωδεκαημέρου, είναι η οικογένεια, με κέντρο της τη γυναίκα, στο ρόλο της μάνας ή της γιαγιάς, που νοιάζεται και φροντίζει ακόμη και την πιο μικρή λεπτομέρεια, ξεκινώντας από την κουζίνα.

Κι αν οι γιορτινές μέρες έχουν για πρίγκιπα τα μελομακάρονα και η πρωτοχρονιά τη βασιλόπιτα, τα Θεοφάνια στην Κάρπαθο έφτιαχναν τη βουόπιτα!

Μια πίτα γεμισμένη με ολόκληρα καρύδια, που δινόταν στους βοσκούς, τους σιδηρουργούς και τις μαίες, μα την προσέφεραν ακόμη και στα μεγάλα ζώα.

Και μπορεί αυτό το έθιμο σήμερα να έχει ατονήσει, όμως τα ζιμπίλια ήταν και εξακολουθούν να είναι το χαρακτηριστικό γλυκό-κέρασμα των Φώτων! Πρόκειται για γλυκά πιτάκια, σε σχήμα μισοφέγγαρου, γεμιστά με σπασμένες ψίχες καρυδιών και σταφίδες.

Σήμερα το νησί, κυρίως λόγω κόστους αλλά και μη προβολής, δεν είναι προορισμός για το Δωδεκαήμερο, όμως τα κάλαντα, οι επισκέψεις στα σπίτια, ο Φώτης και η Φωτεινή είναι ονόματα που εύκολα συναντάς στην Κάρπαθο, οι εκκλησιαστικές λειτουργίες, τα μικρά και τα πιο μεγάλα γλέντια και βέβαια οι ανταλλαγές δώρων, εξακολουθούν να κυριαρχούν και να παλεύουν με την πίκρα της χειμερινής

απομόνωσης.

Το στιγμιότυπο από τα Θεοφάνεια του 1929 γίνεται ο σιωπηλός μάρτυρας μιας εποχής, μιας μικρής κοινωνίας, που αντιμετώπιζε τον εξιταλισμό κι όμως τα κατάφερε!

Πέτυχε, όχι μόνο να επιβιώσει και να μεταφέρει στις επόμενες γενιές ήθη, έθιμα και δοκιμασμένες αξίες, μα πάλεψε και νίκησε την ερήμωση του νησιού.

Άραγε σήμερα, κυρίως όλοι εκείνοι που ανακατεύονται με την πολιτική, όλοι όσοι ψάχνουν ρόλο και ταυτότητα μέσα από τα κοινά, πόσο θαρραλέοι, ή καλύτερα, πόσο ενδιαφέρονται για το σύνολο; Έχουν αντίστοιχες προτεραιότητες;

Θα ήθελαν να συνοδεύουν τη μνήμη τους παρόμοια στιγμιότυπα ή μήπως το πέρασμα του χρόνου θα σβήσει ακόμη και την πιο μικρή υποψία από την εικόνα τους;

Κι εμείς, οι ψηφοφόροι, πέρα από τη συμπλήρωση εκλογικών καταλόγων και τα παλαμάκια στις συγκεντρώσεις, μπορούμε να κρίνουμε με ωριμότητα τις ικανότητες και την αποτελεσματικότητα τους;

<https://bit.ly/3eUTqaT>